

Напрями діяльності українських науково-педагогічних шкіл / Н. П. Бірук
// International research and practice conference „Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics”: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Izdevnieciba „Baltija Publishing”. 236 pages. – P. 12-15.

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ШКІЛ

Бірук Наталія Петрівна

аспірант кафедри педагогіки

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Актуальність розгляду діяльності науко-педагогічних шкіл зумовлена реформуванням системи освіти України та зростанням рівня вимог до педагогів всіх її ланок, здобутки ж наукових шкіл є невичерпним джерелом інновацій та прогресивних ідей, необхідних для ефективного розвитку освітньої галузі.

Наукові школи як явище набуло значного поширення в останні десятиліття, особливо в системі вузівської та академічної освіти. На сьогодні більше ніж у 90 % ВНЗ III-IV рівнів акредитації працюють як молоді, так і знані далеко за межами України, дослідницькі колективи, які здійснюють вагомий внесок у розвиток педагогічної науки та не лише вирішують загальнонаукові проблеми, а й проблеми професійної підготовки нових поколінь науковців.

Розглядаючи функціонування наукових шкіл з точки зору педагогічної системи, О. Ю. Грезньова зазначає, що метою наукових шкіл є, з одного боку, одержання нового наукового знання, з іншого – підготовка вчених [1, с. 28]. Саме тому, починаючи з 90-х років у наукових обіг уведено терміни „науково-педагогічна школа” (Д. Аронов, В. Садков) та „науково-освітня школа” (М. Ярошевський). Водночас автори вважають за доцільне використання цього

поняття лише стосовно наукових співтовариств ВНЗ, оскільки педагогічна діяльність є невід'ємною частиною виконуваної ними соціальної функції. При цьому науково-педагогічні школи характеризуються тими ж критеріями, що й наукові, з додаванням показників, які віддзеркалюють їх педагогічну складову.

Під *науково-педагогічною школою* розуміють неформальну спільноту педагогів-дослідників різних поколінь високої наукової кваліфікації на чолі з науковим лідером у педагогічній галузі, об'єднаних спільними підходами до розв'язання педагогічних проблем, стилем роботи й мислення, оригінальністю й новизною ідей та методів реалізації дослідницької програми, яка одержала значні наукові результати, здобула авторитет та громадське визнання в педагогічній науці [2].

Зважаючи на достатню кількість сучасних наукових шкіл та різноманітність напрямів їх діяльності, виникає потреба у їх класифікації. Найбільш відомою та застосовуваною є класифікація О. Ю. Грезньової [1, с. 8-25], за якою наукові школи поділяються за: *типом зв'язків між членами наукової школи* (течія, угруповання/дослідницький колектив, „невидимий коледж”); *типом наукової ідеї* (експериментальні, теоретичні); *широотою досліджуваної проблемної галузі* (вузькопрофільні, широкопрофільні); *функціональним призначенням продукованих знань* (функціональних досліджень, прикладних досліджень); *формою організації діяльності учнів* (з індивідуальними або колективними формами організації науково-дослідницької роботи); *типом зв'язків між поколіннями* (однорівневі, багаторівневі); *ступенем інституалізації* (неформальні, гуртки, інституальні) та *рівнем локалізації* (національні, локальні, особистісні).

У свою чергу М. Г. Ярошевський наукові школи класифікує на: науково-освітні школи; школа – дослідницький колектив та школа – як напрям, що набуває за певних соціально-історичних умов національний, а іноді й інтернаціональний характер [3, с. 116]

Представлені класифікації можна застосовувати і до українських науково-педагогічних шкіл, проте, на нашу думку, їх можна класифікувати не лише за

широю проблемної галузі, але і загалом за проблемною галуззю та за педагогічним явищем, яке досліджується.

Визначні здобутки в галузі *педевтології, професійної підготовки вчителів та викладачів* напрацьовані школами М. С. Вашуленка, Н. Г. Ничкало, А. М. Бойко, В. І. Бондаря, С. С. Вітвицької, Л. П. Вовк, М. В. Гриньової, О. А. Дубасенюк, З. Н. Курлянд, С. М. Мартиненко, Ю. В. Пелеха, Н. В. Слюсаренко, Р. І. Хмелюк, Л. О. Хомич, Л. Л. Хоружи, О. І. Шапран; *шкільної освіти* – О. Я. Савченко, Т. В. Яцули; *педагогічної майстерності* – І. А. Зязюна, Н. М. Кривонос; *теорії виховання* – І. Д. Беха, В. П. Кеміня; *історії педагогіки* – О. В. Сухомлинської, М. Г. Стельмаховича, С. Т. Золотухіної, В. В. Кравця, М. В. Левківського, Д. С. Мазохи, М. М. Чепіль, Г. І. Іванюк; *дидактики* – С. У. Гончаренка, В. І. Лозової, Г. Й. Давиденко, В. Ф. Заболотного, С. О. Карамана, М. Т. Мартинюка, О. В. Михайличенка, М. І. Пентилюк, Н. М. Тарасевич, В. Д. Шарко; *соціальної педагогіки* – А. Й. Капської, Л. І. Міщик, Г. В. Єльнікової, Н. А. Сейко, В. Л. Федяєвої, С. Я. Харченка, О. В. Безпалько, Т. Г. Веретенко, Т. О. Дмитренко, Н. М. Коляди, І. П. Рогальської-Яблонської, В. І. Тернопільської; *дошкільної освіти та виховання* – Г. В. Беленької, А. М. Богуш, О. А. Гнізділової, Г. С. Тарасенко, К. Й. Щербакової; *компаративістики* – Л. П. Пуховської, А. А. Сбруєвої, *корекційної педагогіки* – А. І. Кравченка, Ю. О. Ляного, С. П. Миронової.

Педагогічна творчість та її складові ґрунтовно досліджуються науково-педагогічною школою С. О. Сисоевої; явище *обдарованості* різнобічно аналізується в межах діяльності школи О. Є. Антонової; *креативне навчання* – предмет дослідження школи М. І. Лазарєва.

Прикладами науково-педагогічних шкіл, які досліджують нагальні та актуальні на сучасному етапі розвитку української освіти педагогічні явища, є: дослідження *інформаційно-комунікативних та проектних технологій* – Р. С. Гуревича, О. В. Співаковського, О. М. Коберника, *педагогічної підготовки у непедагогічних ВНЗ* – В. А. Козакова, В. П. Курок, Л. О. Савенкової,

післядипломної підготовки педагогічних кадрів – Є. С. Барбіної, В. В. Олійника, *освіти дорослих* – О. І. Огієнко та *неперервної освіти* – О. М. Семенов. *Проблеми лінводидактичної освіти* стали метою дослідження шкіл А. М. Богуш, О. І. Потапенка, О. М. Горошкіної, О. М. Караман,

Сучасний стан розвитку освітньої галузі досліджено школами В. Г. Кузя та Т. Д. Кочубей.

Науковці Київського університету імені Бориса Грінченка пропонують класифікацію науково-педагогічних шкіл за часовими характеристиками: *наукові школи усталеного розвитку* (школи С. О. Сисоєвої, О. М. Олексюк, С. М. Мартиненко, С. О. Карамана), *наукові школи зростання* (школи Т. Г. Веретенко, Л. Л. Хоружи, О. В. Безпалько, Г. В. Беленької, О. М. Горошкіної) та *наукові школи становлення* (школи Г. І. Іванюк, О. В. Караман, В. І. Тернопільської).

Крім того, в українській педагогічній науці широкого розповсюдження все більше набувають науково-практичні школи або так звані „літні школи”, які проводяться на базі навчальних закладів, в роботі яких мають змогу взяти участь представники різних наукових шкіл, аспіранти, докторанти, викладачі, науковці для обміну досвідом, ідеями, висунення програм вирішення актуальних проблем педагогічної науки. Подібні школи працювали у Національному університеті „Львівська політехніка”, Закарпатському інституті післядипломної педагогічної освіти, Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Значний досвід був напрацьований РВНЗ „Кримський гуманітарний університет”.

У представленому огляді наведено далеко не повний перелік сучасних українських науково-педагогічних шкіл, які вагомо заявили про себе, продемонстрували ґрунтовність розробки актуальних напрямів досліджень, і які сприяють прогресивному розвитку освітньої галузі.

Література:

1. Грезнева О. Ю. Научные школы (педагогический аспект) / О. Ю. Грезнева ; Российская академия образования, Институт теории образования и педагогики. – М. : [б. и.], 2003. – 69 с.

2. Наукова школа – феномен науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?load=edu_shools_fenomen.html&project=nued2

3. Школы в науке / [науч. ред. Микулинский С., Ярошевский М., Кребер Г., Штейнер Г.] – М.: Наука, 1977. – 523 с.